

FOTO: JAMIE HALEGUA

Alexander Oratowski: indrukwekkende cellopartijen

DOOR SALVADOR BLOEMGARTEN

Muziek uit St. Petersburg

Onder de titel 'Honderd jaar joodse muziek' brachten cellist Alexander Oratowski en pianist Michail Markow zondagmiddag een boeiend programma ten gehore. Het bestond uit composities, geïnspireerd op joodse volksmuziek en joodse religieuze muziek. In de sfeervolle, onopgesmukte Delftse synagoge kwam het bewegen en uiterst communicatieve spel van de twee uit Rusland afkomstige musici goed tot zijn recht. Dit ondanks de soms wat gebrekkige akoestiek.

Het programma ontleende zijn betekenis aan het feit dat het voornamelijk composities en arrangementen bevatte van leden van het in 1908 opgerichte St. Petersburg Gezelschap voor Joodse Volksmuziek. Een aantal van die stukken is door Oratowski voor cello en piano bewerkt. De composities zijn geïnspireerd op joodse volksmuziek die in Russische shtetls en dorpen werden opgespoord door leden van het Petersburgs Gezelschap en destijds met de toen nog betrekkelijk nieuwe 'fonograaf' werd vastgelegd. De onderneming van de Petersburgers was vergelijkbaar met die van de literator Sh. An-Ski, die tussen 1912 en 1914 etnografische expedities organiseerde en in Russische dor-

pen en shtetls joodse volkskunst verzamelde en kopieerde.

Die volkskunst werd een bron van inspiratie voor joodse kunstenaars, zoals El Lissitzky, die in de Russische avant-garde een toonaangevende rol gingen spelen. Afgaande op de klanken waarmee wij zondag konden kennismaken, waren de leden van het St. Petersburg Gezelschap behoudender ingesteld dan hun collega's in de beeldende kunsten. Het blijkt dat de meesten bekwaam, integer vakwerk leverden, gebaseerd op het idoom van de laatromantici. Dit is des te opmerkelijker, omdat in dezelfde tijd in Oost- en Centraal Europa componisten als de Hongaar Bela Bartok op basis van door hen ontdekte volksmuziek een volstrekt nieuwe klankwereld creëerden.

De muziek van de Petersburgers die Oratowski en Markow - op eminente wijze - ten gehore brachten, bestond uit arrangementen van snelle virtuoze dansen en typisch Oost-

joodse, gedragen weemoedige melodieën, vol sentiment, maar nimmer sentimenteel. Een prachtig specimen bleek Michael Gnjiesins transcriptie van *Nigun*, wat door zijn grootvader, de Wilnaër chazzan Schajke Pfeifer, werd gezongen.

De heroriëntatie van joodse musici in Oost-Europa - niet alleen in St. Petersburg - op hun joodse bronnen, vormde een belangrijk onderdeel van de opvallende joodse culturele renaissance die zich tussen de revoluties van 1905 en 1917 in het rijk van de tsaren voordeed. De composities van het Petersburgs Gezelschap verschenen destijds in druk, maar raakten later volkomen in de vergetelheid. Totdat Oratowski, vlak voor zijn emigratie naar Nederland in 1990, via een neef van Jozef Achron - destijds lid van het Gezelschap - met een verzameling van deze muziek kennismaatte, die in een grote map was opgeborgen. Hij raakte meteen onder de bekoring ervan.

Opmerkelijk is dat veel Westeuropese componisten (en niet altijd joodse) hun 'joodse muziek' inspireerden op juist de Oostjoodse volksmuziek en religieuze muziek. Daarvan lieten Oratowski en Markow ook enige fraaie voorbeelden horen. Dat Oratowski het *Kaddisj* van Ravel voor cello heeft bewerkt, terwijl het uitdrukkelijk voor menselijke stem en piano (eventueel orkest) is bedoeld, zij hem gezien zijn innig doorleefde voordracht vergeven. Ook de vocale partij van Bertus van Liers *Gebed van een Ghetto-Jood* bewerkte hij voor zijn instrument. Van Lier componeerde deze aangrijpende muziek onder de indruk van de jodenvervolgingen tijdens de Tweede Wereldoorlog. Oratowski's cellopartij was indrukwekkend.

De buitengewoon expansieve cellist vond in de wat nuchterder maar muzikaal niet minder bewegende pianist Markov een ideale partner. Oratowski heeft trouwens al weer een heel programma joodse muziek samengesteld, voor een sextet bestaande uit piano, klarinet en strijkwartet.

'Honderd jaar Joodse muziek' werd georganiseerd door de Stichting Behoud Synagoge Delft samen met de Vrienden van de Synagoge, in het kader van een reeks voorstellingen op joods-cultureel gebied op de zondagmiddag.